

แผนปฏิบัติการกำจัดผักตบชวาและวัชพืช
ในแหล่งน้ำสาธารณะ
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๘

องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสว่าง
อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด

แผนปฏิบัติการกำจัดผักตบชวาและวัชพืชในแหล่งน้ำสาธารณะ
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๘

ข้อมูลทั่วไป

(๑) พื้นที่รับผิดชอบ จำนวน ๑ ตำบล จำนวน ๑๔ หมู่บ้าน ได้แก่

ลำดับ	ตำบล	หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	หมายเหตุ
๑.	โนนสว่าง	๑	หนองแคน	
๒.	โนนสว่าง	๒	ส้มโฮง	
๓.	โนนสว่าง	๓	เขว้าใหญ่	
๔.	โนนสว่าง	๔	ผำ	
๕.	โนนสว่าง	๕	โนนสว่าง	
๖.	โนนสว่าง	๖	สองห้อง	
๗.	โนนสว่าง	๗	โนนศรีทอง	
๘.	โนนสว่าง	๘	อาราง	
๙.	โนนสว่าง	๙	เขวาน้อย	
๑๐.	โนนสว่าง	๑๐	เขว้าคำ	
๑๑.	โนนสว่าง	๑๑	หนองสิม	
๑๒.	โนนสว่าง	๑๒	ใหม่พัฒนา	
๑๓.	โนนสว่าง	๑๓	สระพังทอง	
๑๔.	โนนสว่าง	๑๔	ราษฎร์สามัคคี	

(๒) จำนวนครัวเรือน ณ วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๗ จำนวน ๑,๔๘๒ ครัวเรือน

(๓) จำนวนประชากรทั้งหมด ณ วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๗ จำนวน ๕,๑๗๓ คน

สภาพภูมิศาสตร์

(๑)ที่ตั้ง

องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสว่าง ตั้งอยู่ที่ บ้านผำ หมู่ ๔ ตำบลโนนสว่าง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยห่างจากตัวอำเภอเกษตรวิสัย ไปทางทิศตะวันตก ประมาณ ๑๓ กิโลเมตร และห่างจากตัวจังหวัดร้อยเอ็ดไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ประมาณ ๕๖ กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ ๔๘.๒๙ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๓๐,๘๑๘ ไร่

- ทิศเหนือ มีเขตติดต่อกับตำบลคู่น้อยและตำบลอิงอ้ง อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด
- ทิศใต้ มีเขตติดต่อกับตำบลน้ำอ้อมและตำบลเกษตรวิสัย อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด
- ทิศตะวันออก มีเขตติดต่อกับตำบลเหล่าหลวง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด
- ทิศตะวันตก มีเขตติดต่อกับตำบลบ้านฝาง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด

สภาพพื้นที่ด้านทิศเหนือเป็นพื้นที่เนิน แห้งแล้ง สภาพดินเป็นดินทราย ไม่เหมาะแก่การทำการเกษตร
ด้านทิศใต้ เป็นที่ลุ่มน้ำฤดูฝนมีน้ำท่วมพื้นที่ทำการเกษตรทุกปี มีลำห้วยแล้งไหลผ่านจากด้านทิศเหนือไปยังด้าน
ทิศใต้ และมีลำเสียวใหญ่ไหลผ่านทางด้านทิศใต้ เกษตรกรส่วนใหญ่ทำอาชีพเกษตรกรรมทำไร่ทำนา และเลี้ยงสัตว์
โดยอาศัยน้ำจากธรรมชาติเป็นหลัก

ความเป็นมาของผักตบชวา

ประเทศไทยมีผักตบชวามาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๕ โดยเจ้านายในสมัยนั้นได้ตามเสด็จไป ประเทศอินโดนีเซีย ปีพ.ศ.๒๔๔๔ ได้เห็นผักชนิดนี้ออกดอกสีม่วงสวยงามอยู่ทั่วจึงได้นำเอาพันธุ์ผักตบชวามายังประเทศไทยเพียงเล็กน้อย ใส่ในอ่างดินเลี้ยงไว้หน้าวังสระประทุมจนกระทั่งออกดอกสวยงาม และเพิ่มจำนวนมากขึ้นจนล้นกระถาง ประกอบด้วยในช่วงนั้นเกิดน้ำท่วมวังสระประทุม จึงทำให้ผักตบชวาล่องลอยกระจัดกระจายออกไปตามที่ต่างๆ และแพร่พันธุ์อย่างกว้างขวางจนถึงปัจจุบัน ถือว่าเป็นวัชพืชที่ก่อปัญหามากที่สุดผักตบชวา มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Eichhornia crassipes* (Mart.) Solms และชื่อสามัญว่า Lilac devil หรือ Water hyacinth เป็นวัชพืชน้ำล้มลุก ลำต้นอวบอ้วนและมีไหล (stolon) ทอดไปตามผิวน้ำแล้วเจริญเป็นต้นอ่อนที่ปลายไหล ผิวลำต้นเรียบมีสีเขียวอ่อนและเข้ม ก้านใบจะพองออกตรงช่องกลาง ภายในเป็นรูพรุน ช่วยพยุงลำต้นให้ลอยน้ำได้ แผ่นใบรูปหัวใจฐานใบจะเว้าเข้าหาก้านใบ ช่อดอกคล้ายกับดอกไม้ไฮยาซินธ์ รากมีสีม่วงดำ แตกออกมาจากลำต้นบริเวณข้อ ผักตบชวามีความทนทานสามารถทนต่อความแห้งแล้งได้ดีแต่จะไม่ทนน้ำเค็มปัจจุบันผักตบชวาจัดเป็นวัชพืชต่างถิ่น (invasive species) ที่แพร่ระบาดทรูกรากก่อให้เกิดความเสียหายต่อพืชพื้นเมืองและระบบนิเวศของประเทศไทย ก่อให้เกิดปัญหาทั้งด้านในการเกษตร การชลประทาน และส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัย ทำให้การควบคุมวัชพืชรากกล่าวเป็นไปได้อย่างยากเนื่องจากผักตบชวามีความทนทานต่อสภาวะแวดล้อม ขยายพันธุ์ได้รวดเร็วโดยใช้เมล็ดและการแตกหน่อในเวลาเพียง ๑ เดือน ผักตบชวา ๑ ต้น อาจขยายพันธุ์ได้มากถึง ๑,๐๐๐ ต้น ถึงแม้ว่าน้ำจะแห้ง เมล็ดของผักตบชวาก็สามารถพักตัวได้นานถึง ๑๕ ปี และเมื่อได้รับเพียงพอก็จะแตกหน่อเป็นต้นใหม่ต่อไป

ปัญหาที่เกิดจากผักตบชวา

๑. ผักตบชวาเป็นอุปสรรคต่อการระบายน้ำของฝายหรือประตูระบายน้ำ เนื่องจากผักตบชวาไปลดการไหลของน้ำลงประมาณ ๔๐%
๒. ผักตบชวาเป็นอุปสรรคสำคัญที่กีดขวางการสัญจรทางน้ำ ทำให้การสัญจรทางเรือเป็นไปได้ยาก
๓. เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ที่เป็นพาหนะนำโรค เช่น หอยใบิณีเยีที่เป็นพาหนะนำโรคพยาธิใบไม้ในตับ เป็นที่อยู่อาศัยของลูกน้ำยุงลาย หนู และสัตว์มีพิษอื่นๆ
๔. ผักตบชวาจะไปแย่งน้ำและอาหารจากพืชที่ปลูก
๕. ผักตบชวาที่ขึ้นหนาแน่นจะเป็นอุปสรรคต่อการเจริญเติบโตของปลาละการจับปลา ทำให้แหล่งน้ำตื้นเขินและปริมาณของผักตบชวาที่ลอยอยู่อย่างหนาแน่นบนผิวน้ำ

การขยายพันธุ์ผักตบชวา

๑. แบบอาศัยเพศ

ผสมเกสรในดอกตัวเองและข้ามดอก จะออกดอกปีละครั้งในช่วงเดือน พ.ย.-ก.พ. ในระยะ ๓ สัปดาห์จะติดเมล็ด และจะตกลงในน้ำสามารถคงสภาวะเจริญพันธุ์ได้นับปี

๒. แบบไม่อาศัยเพศ

การแตกหน่อ หรือ เหง้า ออกจากส่วนปลายของไหล ส่วนใหญ่แพร่พันธุ์ด้วยวิธีนี้ เจริญเติบโตเป็นต้นใหม่แล้วขยายพันธุ์ต่อไป การแตกหน่อนี้สามารถควบคุมพื้นที่ผิวน้ำได้ถึงร้อยละ ๘/วัน

วัตถุประสงค์และเป้าหมาย

เพื่อกำจัดปริมาณและการแพร่กระจาย การขยายพันธุ์ของผักตบชวาและวัชพืชในแหล่งน้ำสาธารณะ

ขอบเขตพื้นที่การปฏิบัติงาน

ลำห้วยแล้งและลำเสียวใหญ่ที่ไหลผ่าน พื้นที่หมู่ ๓ บ้านเขว้าใหญ่, หมู่ที่ ๖ บ้านสองห้อง, หมู่ที่ ๗ บ้านโนนศรีทอง, หมู่ที่ ๘ บ้านอาราง และหมู่ที่ ๑๑ บ้านหนองสิม ตำบลโนนสว่าง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด

วัสดุอุปกรณ์

- ๑.รถแบ็คโฮ จำนวน ๑ คัน (จัดหาโดยองค์การบริหารส่วนตำบลโนนสว่าง)
- ๒.รถบรรทุกขนาดเล็ก จำนวน ๒ คัน (จัดหาโดยองค์การบริหารส่วนตำบลโนนสว่าง)
- ๓.วัสดุอุปกรณ์การชักลากต่างๆ

การดำเนินงาน

- ๑.จัดกิจกรรมกำจัดผักตบชวาและวัชพืชในลำห้วยแล้งและลำเสียวใหญ่
- ๒.กำจัดผักตบชวาและวัชพืชในลำห้วยแล้งและลำเสียวใหญ่ โดยการจ้างเหมารถแบ็คโฮ จำนวน ๑ คัน และรถบรรทุกขนาดเล็ก จำนวน ๒ คัน ในกรณีที่มีการกีดกันทางน้ำของวัชพืชและผักตบชวาในฤดูน้ำหลากที่เสี่ยงต่อการเกิดน้ำล้นตลิ่งอันอาจจะเป็นสาเหตุทำให้น้ำล้นเข้าท่วมพื้นที่ทางการเกษตร
- ๓.ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนนำผักตบชวาไปใช้ประโยชน์เป็นปุ๋ยปรับปรุงดิน

การรณรงค์และการสร้างจิตสำนึกรักษาแหล่งน้ำ

- ๑.รณรงค์ให้ประชาชนในพื้นที่ร่วมมือกันในการดูแลรักษาแหล่งน้ำสาธารณะต่างๆอย่างต่อเนื่องเพื่อรักษาแหล่งน้ำอย่างยั่งยืน
- ๒.รณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนนำผักตบชวาไปใช้ประโยชน์อื่นๆ เช่น ทำปุ๋ยปรับปรุงดิน สร้างผลิตภัณฑ์ชุมชน หรือผลิตเป็นอาหารสำหรับปลากินพืช

ระยะเวลาดำเนินการ

ตลอดปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๘

การติดต่อประสานงาน

ที่	ชื่อ-สกุล	หมายเลขโทรศัพท์	ตำแหน่ง	หมายเหตุ
๑.	ศูนย์ป้องกันบรรเทาสาธารณภัย องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสว่าง	๐๔๓-๐๓๘๘๒๙		
๒.	สิบเอกประเทือง โสสีดา	๐๙๗-๓๓๗๗๙๒๕	นักวิชาการสาธารณสุข	
๓.	จำเอกบุญธรรม ปาสาโน	๐๙๕-๑๗๙๓๘๒๐	เจ้าพนักงานป้องกัน	

ลงชื่อ.....ผู้เสนอแผน

(ประเทือง โสสีดา)

นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ

ลงชื่อ.....

(นางแจ่มใส จันทรเพ็ง)

หัวหน้าสำนักปลัด

ลงชื่อ.....

(นายศรีศักดิ์ เวียงนนท์)

รองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล

ลงชื่อ.....

(นายประสพชัย วินทไชย)

ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลโนนสว่าง

ลงชื่อ.....

(นายวิสัย วรศิริ)

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลโนนสว่าง